

O wolności i nie tylko

Janusz Roszkiewicz

Wolność

Podstawy prawne ochrony

art. 5 EKPC, art. 6 KPP, art. 9 MPPOiP, art. 31 ust. 1 Konstytucji RP

Treść

„wolno każdemu czynić wszystko, co tylko nie jest ze szkodą drugiego”

Ograniczenia

dopuszczalne na podstawie przepisu ustawy np.

- ✓ odizolowanie przestępcy w więzieniu skazanego przez sąd;
- ✓ pozbawienie wolności osoby w celu zapobieżenia szerzeniu przez nią choroby zakaźnej, osoby umysłowo chorej, alkoholika, narkomana lub włóczęgi;
- ✓ zakazanie handlu narkotykami;
- ✓ wprowadzenie wymogu uzyskania koncesji na wydobywanie gazu

Wolność

Wolność
gospodarcza

Wolność osobista

Wolność religijna

Wolność
zawierania umów

Wolność
zgromadzeń

Wolność
sumienia

Wolność badań
naukowych

Wolność słowa

Wolność decydowania o sobie

Art. 52c ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie żywienia

W jednostkach systemu oświaty:

- 1) sprzedawane mogą być wyłącznie środki spożywcze objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w tych jednostkach określonymi w [rozporządzeniu ministra zdrowia] ;*
- 2) w ramach żywienia zbiorowego dzieciom i młodzieży stosowane mogą być wyłącznie środki spożywcze, które spełniają wymagania określone w [rozporządzeniu ministra zdrowia].*

tzw. zakaz sprzedaży śmieciowego jedzenia w sklepikach i stołówkach szkolnych

Wolność umów

❑ Czym jest umowa?

Umowa to węzeł prawny łączący co najmniej dwie osoby, polegający na zobowiązaniu jednej osoby do określonego świadczenia na rzecz drugiej, zazwyczaj w zamian za określoną korzyść majątkową.

❑ Czego może dotyczyć umowa?

Kupna pieczywa, kupna samochodu, sprzedaży mieszkania, warunków pracy i wynagrodzenia, darowizny, pożyczki, świadczenia usług itd.

❑ Kto może zawrzeć umowę?

Umowy w drobnych bieżących sprawach życia codziennego może zawrzeć każdy, nawet dziecko (art. 14 § 2 k.c.). Umowy większej wagi mogą być z reguły zawierane przez osoby pełnoletnie.

❑ Czy prawo może regulować zasady zawierania umów?

Tak, ale nie w sposób dowolny. Każde ograniczenie wolności umów musi być usprawiedliwione określoną wartością konstytucyjną (np. ochroną zdrowia publicznego) oraz zgodne z zasadą proporcjonalności.

Ochrona przed arbitralnym pozbawieniem wolności

niezwłocznie
informacja o
przyczynach
zatrzymania

zatrzymanie
na okres max.
48 godzin

postanowienie
sądu w max.
24 godziny

tymczasowe
aresztowanie

Odizolowanie człowieka wynikające z decyzji organu innego niż sąd nie może przekraczać **72 godzin.**

prawo do odszkodowania za bezprawne pozbawienie wolności

**Zakaz karania bez
podstawy prawnej**

Zakaz karania bez podstawy prawnej

Podstawy prawne ochrony:

art. 7 EKPC, art. 49 KPP, art. 15 ust. 1 MPPOiP, art. 42 ust. 1 zd. 1 Konstytucji RP

Treść

- ✓ *nullum crimen sine lege scripta*
- ✓ *nullum crimen sine lege certa*
- ✓ *nullum crimen sine lege praevia, lex retro non agit*
- ✓ zakaz stosowania na niekorzyść sprawcy analogii i wykładni rozszerzającej

Ograniczenia

zakaz bezwzględny, z zastrzeżeniem tzw. formuły Radbrucha

Zakaz rozszerzającej wykładni przepisów karnych (Ia)

Art. 279 Kodeksu karnego

Kto kradnie z włamaniem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Co to jest włamanie?

Adam Oszuścik ukradł pewnej starszej pani dokumenty oraz karty płatnicze. Kartami tymi usiłował wypłacić pieniądze z bankomatów, a gdy się to nie udało, to postanowił skorzystać z karty do płatności zbliżeniowych i zrobić nieco zakupów (papierosy i alkohol), bo do opłat poniżej 50 zł nie musiał znać numeru PIN.

Czy zapłata kartą bankomatową metodą zbliżeniową bez wiedzy właściciela stanowi kradzież z włamaniem w rozumieniu Kodeksu karnego?

Zakaz rozszerzającej wykładni przepisów karnych (Ib)

Posłużenie się kartą zbliżeniową wymagało użycia oryginalnego elektronicznego klucza chroniącego dostęp do rachunku bankowego jego właściciela analogicznie jak karta elektroniczna do zamka zabezpieczającego pokój hotelowy. Użycie karty zbliżeniowej przez osobę nieuprawnioną doprowadziło do przełamania przeszkody elektronicznej chroniącej dostęp do rachunku bankowego.

Wyrok Sądu Okręgowego w Słupsku z 14 kwietnia 2016 r., VI Ka 136/16

Wyrok Sądu Najwyższego z 22 marca 2017 r., III KK 349/16

Zakaz rozszerzającej wykładni przepisów karnych (IIa)

Art. 14 ust. 2a ustawy o wychowywaniu w trzeźwości

Zabrania się spożywania napojów alkoholowych na ulicach, placach i w parkach, z wyjątkiem miejsc przeznaczonych do ich spożycia na miejscu, w punktach sprzedaży tych napojów.

Postanowienie SN z 19 stycznia 2017 r., I KZP 14/16

nowelizacja z 18.1.2018 r.

Zabrania się spożywania napojów alkoholowych w miejscu publicznym, z wyjątkiem miejsc przeznaczonych do ich spożycia na miejscu, w punktach sprzedaży tych napojów.

Zakaz rozszerzającej wykładni przepisów karnych (IIb)

W sytuacji, gdy dane unormowanie ogranicza wolności i prawa obywatelskie, dopuszczalne jest przyjęcie wykładni zawężającej, co stanowi negatyw generalnego zezwolenia na rozszerzającą wykładnię praw i wolności obywatelskich. Stanowisko to pozostaje w zgodzie z jednym z aspektów zasady praworządności, tj. tym, że obywatelom wolno to, czego prawo im wyraźnie nie zabrania, zaś organom władzy publicznej wolno tylko to, na co prawo im wyraźnie zezwala. Nie może być bowiem tak, żeby wobec nieścisłości języka prawnego, obywatel znajdował się w stanie niepewności prawa i ponosił tego negatywne konsekwencje, zwłaszcza w reżimie prawa karnego sensu largo.

Postanowienie SN z 19 stycznia 2017 r., I KZP 14/16

Zasada *ne bis in idem*

Podstawy prawne

art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do EKPC, art. 50 KPP, art. 2 Konstytucji RP

Treść

test Engel

Przykłady

Kara administracyjna w wysokości 500 000 euro

Areszt zarządzony przez policję

Nałożenie dodatkowego podatku

Prawo do sądu

Podstawowe pojęcia

□ Czym jest sąd?

Sąd jest organem władzy publicznej sprawującym wymiar sprawiedliwości.

□ Czym jest wymiar sprawiedliwości?

Wymiar sprawiedliwości polega na wiążącym rozstrzyganiu sporów o prawo, w których co najmniej po jednej stronie występuje jednostka.

□ Co to znaczy, że sędzia jest niezawisły?

Sędzia niezawisły orzeka w sposób wolny od zewnętrznych nacisków, zgodnie z sumieniem, przepisami prawa i poczuciem sprawiedliwości.

Co warto wiedzieć przed wystąpieniem do sądu?

- Każdy może zwrócić się do sądu o ochronę w dowolnej sprawie o charakterze prawnym.
- Procedura przed sądem ma sformalizowany charakter, składanie pism, przedstawianie dowodów i uczestniczenie w rozprawach wymaga przestrzegania reguł określonych w ustawach (np. kpc, kpk, ppsa).
- W postępowaniu sądowym mam takie same prawa jak druga strona, nawet jeśli jest to prokurator.
- Jeżeli dochodzę jakiegoś roszczenia przeciwko drugiej osobie (np. długu), to mam obowiązek przedstawić dowody moich racji.
- Jeżeli jestem oskarżony o przestępstwo, to **nie muszę** udowadniać niewinności, lecz to prokurator musi przedstawić dowody mojej winy.
- W postępowaniu karnym mam prawo do obrony – jako oskarżony nie muszę współpracować z prokuratorem, mogę bronić się sam lub z pomocą obrońcy.
- Przysługuje mi prawo do środka odwoławczego od decyzji organów administracji do sądu, a także od wyroków sądu I instancji do sądu II instancji.

Prawo do sądu

Podstawy prawne

art. 6 EKPC, art. 47 KPP, art. 14 MPPOiP, art. 45 Konstytucji

Treść

1. prawo do uruchomienia procedury przed sądem
2. prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury
3. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia oraz jego wykonania
4. prawo do odpowiednio ukształtowanego ustroju

Ograniczenia

Zakaz zamykania drogi sądowej w sprawach praw i wolności obywatelskich, poza tym ograniczenia dopuszczalne z zachowaniem formy ustawy, wartości konstytucyjnych usprawiedliwiających ingerencję oraz zasady proporcjonalności.

Ćwiczenie 1

Art. 24 ustawy-Prawo telekomunikacyjne

Strona może odwołać się do sądu od decyzji o nieprzyznaniu pozwolenia na działalność telekomunikacyjną pod warunkiem wniesienia opłaty sądowej. W wypadku uwzględnienia skargi zwraca się stronie 5% opłaty. Opłata jest stała i wynosi 100 000 000 000 zł.

Przepis jest niezgodny z prawem do sądu, ponieważ narusza prawo do uruchomienia procedury przed sądem.

Ćwiczenie 2

Art. 89 Kodeksu postępowania karnego

1. O tymczasowym aresztowaniu podejrzanego orzeka sąd na wniosek prokuratora, na posiedzeniu niejawnym.
2. W posiedzeniu może brać udział wyłącznie prokurator.

Przepis jest niezgodny z prawem do sądu, ponieważ narusza prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej.

Ćwiczenie 3

Art. 1415 Kodeksu postępowania cywilnego

1. Prawomocny wyrok sądu podlega wykonaniu po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności.
2. Sąd nadaje wyrokowi klauzulę wykonalności w drodze postanowienia, na wniosek wierzyciela.
3. Sąd nie nadaje klauzuli wykonalności wyrokowi w razie sprzeciwu prokuratora.

Przepis jest niezgodny z prawem do sądu, ponieważ narusza prawo do wykonania wyroku.

Ćwiczenie 4

Art. 2 Prawa o ustroju sądów powszechnych

1. W sądach rejonowych zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują także asesory sądowi, którym powierzono pełnienie obowiązków sędziego.
2. Asesorzy sądowi są powoływani przez Prezydenta RP na okres nieprzekraczający czterech lat.
3. Prezydent RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa może odwołać asesora sądowego.

Przepis jest niezgodny z prawem do sądu, ponieważ narusza prawo do odpowiednio ukształtowanego ustroju organu orzekającego.